

På livets vei

Pilegrimsmotivet – et nasjonalt utviklingsprosjekt

Høringsuttalelse fra Nidaros Pilegrimsgård og Pilegrimspresten i Nidaros

Basis for Nidaros Pilegrimsgårds høringsuttalelse

Det vil være viktig å poengtere for høringsuttalelsen at Nidaros Pilegrimsgård inngang til pilegrimssaken både er en tett tilknytning til Nidaros som pilegrimsmål, et mottak for pilegrimer og vår økumeniske, nasjonale og internasjonale oppgave med forvaltning av Olavsarven og utviklingen av Nidaros som hellig sted. Dette legger grunnlaget for hva vi skal mene noe om.

Nidaros Pilegrimsgård som høringsinstans

Nidaros Pilegrimsgård er etablert som en selvstendig stiftelse. Bak stiftelsen står ti stiftere, kirkelige og offentlige virksomheter samt kulturinstitusjoner. Pilegrimsgårdens virksomhet vil stå under tilsyn av Nidaros biskop. Pilegrimsgården har sin virksomhet i den tidligere befalsmessa, Prins Carls bastion, like ved Nidaros domkirke i Trondheim, og ble offisielt åpnet 8. mai 2008. Siden sommeren 2008 har stedet mottatt pilegrimer og andre gjester. 1. januar 2009 tiltrådte den nye pilegrimsprest i Nidaros sin stilling som nå er lagt inn under Pilegrimsgården. Den 1. mars tiltrådte den faste daglige lederen av Nidaros Pilegrimsgård. Etableringsfasen omfatter en større rehabilitering av bygningsmassen. Ordinær helårs drift er planlagt fra sommeren 2010.

Nidaros Pilegrimsgård skal være et overnattingssted for pilegrimer og samtidig et åndelig senter forankret i Olavsarven. Det skal drives innen Den norske kirke som et økumenisk orientert ressurs-, kompetanse-, aktivitets- og retreatsenter, knyttet til pilegrimstradisjonen og til historien i området. Det er inngått en samarbeidsavtale med Nidaros Domkirke og Vår Frue Menigheter og nærheten til Nidaros domkirke muliggjør en aktiv bruk av kirken. Som en av flere instanser skal Pilegrimsgården bidra til de samlede aktiviteter i området.

Nidaros Pilegrimsgård skal:

- styrke mottaket av pilegrimer ved pilegrimsmålet i Nidaros

- forankre virksomheten i Olavsarven som en økumenisk åndelig arv, med forgreninger til det europeiske pilegrimsnettverk og den verdensvide kirke
- delta i arbeidet med å videreutvikle Nidaros som et levende helligsted og være med til å prege Nidaros domkirke som pilegrimsmål gjennom teologisk og liturgisk arbeid.

Denne visjonen skal søkes virkeliggjort gjennom en rekke aktiviteter:

- Pilegrimsvirksomhet, pilegrimsherberge og pilegrimsmottak bl.a. i samarbeid med Pilegrimsfellesskapet St. Olav Nidaros
- Tilrettelegging og gjennomføring av pilegrimsvandring bl.a. i samarbeid med Pilotprosjekt Pilegrimsleden, kommuner, fylker og menigheter langs pilegrimsleden
- Arrangere pilegrimsturer og pilegrimsreiser til Nidaros og andre pilegrimssteder bl.a. i samarbeid med Pilegrimsfellesskapet St. Olav
- Delta i arbeidet for at Olavsarven blir gjenstand for kunnskapsutvikling og langsgående tverrfaglig dialog
- Øke kunnskap og interesse om Olavsarven som felles økumenisk arv, nasjonalt og internasjonalt
- Utvikle pilegrimstenking og pilegrimspraksis i dialog med vår samtids kultur og livsforståelse
- Være med å ta ansvar bl.a. for tidebønnsvirksomhet og spiritualitet, bl.a. i samarbeid med Retreat i Nidaros, tidebønnsaktiviteten ved Domkirken og Areopagos
- Gi tilbud om retreat og åndelig veiledning bl.a. i samarbeid med Retreat i Nidaros og Areopagos
- Være gjestegård for kirken og andre stiftere i Trondheim
- Drive kultur- og religionsdialog bl.a. i samarbeid med En Verden i Dialog (EVID) som driver dialog både på grasrotplan og med religiøse ledere
- Arrangere konferanser, workshops, seminarer og lignende med temaer knyttet til pilegrimsteologi, Olavsarven og inter-religiøs dialog
- Delta i internasjonalt arbeid knyttet til temaet "Hellige Steder"

Arbeidet gjennomføres i samarbeid med de miljøer innen Nidaros bispedømme som arbeider spesielt med denne tradisjonen ikke minst på grasrotplan, pilegrimsprestene i landet og i nabolandene og andre miljøer som er opptatt av pilegrimstradisjonene i Norge, Norden, Europa og andre deler av verden hvor de hellige stedene tiltrekker seg pilegrimer.

Målet er å være en levende pilegrimsgård preget av gjestfrihet og pulserende spiritualitet samtidig som vi har høy bevissthet om forpliktelsen overfor en rett bruk av Olavsarven. Slik kan Nidaros Pilegrimsgård bli et sted som oppsøkes av mennesker som søker nettopp det som finnes her; et levende helligsted.

Generelle kommentarer til utredningen "På Livets Vei"

Nidaros Pilegrimsgård er meget positiv til at KKD tar et så omfattende initiativ på pilegrimsfeltet. En bred og tverrfaglig nasjonal satsning hvor religion og livssyn, kirke, kulturminneforvaltning, naturvern, lokalhistorie, turisme, reise- og næringsliv veves sammen vil kunne medvirke til fornyelse og videreutvikling innenfor de enkelte grupper og sektorer og i det norske samfunn. Dette prosjekt har potensial til å bidra til verdibevissthet og verdiskapning for den enkelte og for fellesskapet, også i et fremtidig mangfoldssamfunn. Nidaros Pilegrimsgård ser positivt på beskrivelsen av de ulike nasjonale aktører i pilegrimsarbeidet. Ikke minst er det viktig å understreke den store kompetansen og interessen som finnes på grasrotplanet.

Alt dette viser behovet for en nasjonal satsning på feltet. Mange aktører og grupper har arbeidet lenge og intenst med pilegrimsbevegelsen og en nasjonal satsning er derfor ikke forutsetnings- eller historieløs. Nidaros Pilegrimsgård bygger videre på det arbeidet med pilegrimssaken som er skjedd i Nidaros bispedømme i perioden 1994-2008 og mener at denne svært vesentlige perioden i pilegrimsbevegelsens utvikling i Norge er mangelfullt beskrevet. Vi finner dessuten rapportens analyse av pilegrimsinteressen, dagens pilegrimer og det ideologiske grunnlag for pilegrimsbevegelsen ganske snever. En tredje kommentar fra vår side som utdypes i det følgende er at utredningens forankring i Olavsarven savner dybde og perspektiv. Vi ser det som vår oppgave å være med å utvikle denne arven for nåtid og fremtid. Vi hilser utredningen velkommen som et viktig felles grunnlag for det videre arbeidet med nåtidens og fremtidens pilegrimsbevegelse.

Kommentarer til utredningen

Pilegrimssaken og Olavsarven

Utredningen tar utgangspunkt i Nidarosdomen som pilegrimsmål og forankres i Olavsarven. Nidaros Pilegrimsgårds mandat er det samme og for oss er det et vesentlig poeng å understreke Olavsarvens universelle, inkluderende og fremtidsåpne potensial. Nidaros pilegrimsgård ser det som et mål å ta vare på Olavsarven som en levende og organisk arv som fortsatt utvikler seg og som ikke minst får verdi gjennom evnen til fortsatt å prege og bidra til identitetsutvikling så vel på individuelt plan som på samfunnsplan.

Sett i det perspektivet er det tre vesentlige punkter for en nasjonal pilegrimssatsning. **For det første** må det fastholdes at pilegrimsleder, -mål, -sentre og – lokalforeninger har verdi fordi de er en del av et nettverk, en bevegelse og en samlet helhet i selve pilegrimsbevegelsen så vel nasjonalt som internasjonalt. Det ligger en bredde og en *universalitet* i Olavsarven, som viser at selv om Nidaros og St. Olav står sentralt så peker de ut over seg selv. Derfor må en nasjonal pilegrimssatsning **for det andre** ha et tydelig fokus på verdier som *gjensidighet* og *fellesskap*.

Dette understreker viktigheten av nettverkskoodinering og samarbeid. Og for **det tredje** er det en *visjonær og fremtidsåpen* dimensjon i Olavsarven som understreker arvens nåtids- og fremtidsperspektiv. Dette må bli tydelig i pilegrimsarbeidets bruk av Nidaros og Olavsarven om det skal få en aktualitet i dagens samfunn.

Pilegrimsmotivet har stort potensial til å åpne og levendegjøre Olavsarven. Det må fokuseres på seriøs og tverrfaglig kunnskapsutvikling som basis for formidling. Den må gjøres aktuell slik at den kan involvere og engasjere en bredere del av befolkningen. Det bør legges til rette for forskningsmidler og stipender både i forhold til Olavsarven, pilegrimsvandringer, pilegrimsspiritualitet og pilegrimsteologi.

Pilegrimstradisjoner og pilegrimsideologi

Den moderne pilegrimsbevegelsen er en kompleks størrelse og årsakene til at folk i dag legger ut på vandring er mange. Det er antakelig en mindre gruppe som motiveres bare av tradisjonell pilegrimsvandring med Nidaros som mål. En nasjonal pilegrimssatsning må ha syn for mange ulike motiver og beveggrunner. En mer inngående analyse av pilegrimsmotiver enn den som finnes i utredningen vil være et viktig redskap i bestrebelsen på å nå bredest mulig ut.

For Nidaros Pilegrimsgård er bredden i pilegrimsbevegelsen et pluss siden det skaper en basis for mangfoldighet og møter med "det/den fremmede" underveis og ved målet. Og motivene kan være mange: opplevelsesturisme, åndelig utvikling, bot, lengsel etter et annerledes liv og etter å utvikle seg som menneske, naturopplevelser, trim, kulturopplevelser, nysgjerrighet, søken etter fellesskap, søken etter ensomhet og ro, samfunnsengasjement, vitnesbyrd, historisk interesse, sosial indignasjon og kanskje mye mer.

For Nidaros Pilegrimsgård er det naturlig å fokusere på de åndelige motiver for pilegrimsvandring. Også her er det viktig at pilegrimsidentiteten religiøst og teologisk sett ikke blir for snever. På det teologisk-ideologiske plan fremhever utredningen den svenske pilegrimsteologi (Hans Erik Lindstrøms 7 nøkkelord) som ideologisk grunnlag/inspirasjon. Denne har hatt innflytelse på den nordiske pilegrimsbevegelsen. Derfor er det viktig å se kritisk på denne pilegrimsteologien fordi den kan uttrykke en negativ samfunnsanalyse, individualisering og verdensflukt. "Individualisme" og "selvrealisering" er ganske riktig to sentrale begreper som preger mennesker i dag (jf. rapporten) men disse tendensene må ikke nødvendigvis oppmuntres. Nidaros Pilegrimsgård ønsker å arbeide med en kristen spiritualitet og en pilegrimsteologi som har en positiv, bekreftende og kreativ forståelse av menneske, samfunn og verden.

I de kommende år vil det være en viktig fellesnordisk oppgave å jobbe grundig med pilegrimsteologi og pilegrimsideologi. Ikke minst i kraft av Olavsarven har Norge mye å bidra med og bygge videre på.

Nidaros Pilegrimsgård ser verdien av kulturminner, naturopplevelser, reiseliv, næringsutvikling, turisme, historie, folkehelse, og fysisk fostring, og vil i så stor grad som mulig være med å sette fokus på ideologiske sider ved dette som knytter seg til kristen forvaltertanke.

Kommentarer til utredningens anbefalinger

23.2.1 Det organisatoriske

Nidaros Pilegrimsgård vil undresterke de frivilliges betydning. Dette er også et viktig element i arbeidet i Nidaros Pilegrimsgård som har et nært samarbeid med frivillige bl.a. gjennom Pilegrimsfellesskapet St. Olav Nidaros. Denne foreningen har eksistert noen år allerede og bør være en fri grasrotforening. Om denne skal være overbygningen over andre foreninger, må være opp til medlemmene. At et nasjonalt senter tilbyr en koordinering av arbeidet som gjøres av de frivillige må avgjøres av foreningen(e) selv.

23.2.2 Infrastruktur

Infrastrukturen omkring leder, overnattingsmuligheter, bespisning, merkning, kartlegging mv. er grunnleggende for en nasjonal satsning. Pilegrimspresten i Nidaros har gjennom flere år planlagt langvandringer langs ledene. Utfordringene omkring infrastrukturen har vært de største og mest krevende. Derfor hilser Nidaros Pilegrimsgård utredningens tydelige vektlegging av forbedret infrastruktur langs ledene velkommen. Nidaros Pilegrimsgård legger i den forbindelse stor vekt på det arbeide og den kompetanse som Pilotprosjekt Pilegrimsleden har bygget opp gjennom flere år og tillegger derfor høringsuttalelsen fra prosjektet stor vekt omkring disse forhold.

23.2.3 Pilegrimsprester

Pilegrimspreststillingen i Nidaros (Nidaros bispedømmeråd) er knyttet til Nidaros Pilegrimsgård. I denne stillingsbeskrivelse ligger det lokale, regionale og nasjonale oppgaver. Nidaros Pilegrimsgård vil ha behov for å beholde en stilling som pilegrimsprest med utvidet ansvar knyttet til vandringer, arbeid med Olavsarven, pilegrimsteologi og dialog på samme måten som i dag.

23.2.4 Nasjonalt pilegrimssenter

Nidaros Pilegrimsgård støtter opp om Nidaros (Trondheim/Stiklestad) som et sterkt nasjonalt pilegrimssenter. Katedralen i Nidaros – Olavs gravkirke - er pilegrimenes hovedmål. Også Stiklestad som martyr-helgenens dødssted er i seg selv et hellig mål. Det er en enorm kompetanse samlet i miljøet rundt Nidarosdomen, Nidaros Bispedømmeråd, Den katolske kirke i

Trondheim, Stiklestad Nasjonale Kultursenter, Pilotprosjektet Pilegrimsleden, Olavsfestdagene, Nidaros Pilegrimsgård og andre.

23.2.5 Regionale pilegrimssentre

Nidaros Pilegrimsgård støtter vektleggingen av etablering av regionale pilegrimssentre og peker på viktigheten av at det etableres lokale samarbeidsnettverk med kommuner, fylkeskommuner, kirken, reiselivsaktørene, kulturlivet og frivillige organisasjoner i regionene. Samarbeid, nettverk og balanse mellom sentrene må understøttes aktivt gjennom det nasjonale senteret slik at det unngås usunn konkurranse eller posisjonering.

23.2.6 Pilegrimspasset

Nidaros Pilegrimsgård ønsker at et pilegrimspass skal være billig og tilgjengelig for enhver. Det nåværende pilegrimspass koster 30 kroner. Derfor anbefales ikke at et automatisk medlemskap i Pilegrimsforeningen St. Olav innbefattes i prisen.

23.2.8 Etablering av utvalg

Nidaros Pilegrimsgård støtter opprettelsen av et nasjonalt pilegrimsutvalg som et viktig og nødvendig organ med henblikk på koordinering, informasjon og samarbeide omkring satsningen. Utvalget bør etableres snarest mulig.

23.2.9 Forskning

Nidaros Pilegrimsgård bifaller fokus på forskning som viktig grunnlag for det fremtidige arbeid.

23.2.10 Internasjonalt arbeid

Nidaros Pilegrimsgård støtter forslaget om å knytte et ennå tettere bånd til Sverige. Vi har i mange år hatt et nært og tett samarbeid med pilegrimsmiljøet i vårt naboland. Vi støtter også de øvrige foreslåtte prioriteringene i forhold til internasjonalt arbeid.

I tillegg vil vi peke på det store internasjonale miljøet som Nidaros har vært en del av i mange år bl.a. knyttet til prosjektet "European Pilgrimage 2000" og Konferansen av Europeiske Kirker. Nidaros Pilegrimsgård innehar stor kompetanse på økumenisk nasjonalt og internasjonalt pilegrims- og dialogarbeid både gjennom daglig leder ved Nidaros Pilegrimsgård, pilegrimspresten i Nidaros og gjennom medlemmer i styret. Nidaros Pilegrimsgård ser det som sin oppgave å videreutvikle denne kompetansen gjennom fortsatt nettverksbygging, dialoger, pilegrimsturer, studier, konferanser etc.

For Nidaros Pilegrimsgård er det Olavsarvens religiøse og økumeniske dimensjon som er det bærende. Av dette følger et klart fokus på stedegengjøring av helgen- og pilegrimstradisjoner i

nært samspill med økumenisk og inter-religiøs dialog. Nidaros Pilegrimsgård vil fortsette å knytte kontakter til andre pilegrimsteder som ligger ved hellige steder. Bl.a. gjennom sitt samarbeid med dialogstiftelsen "En Verden i Dialog"(EVID) vil Nidaros Pilegrimsgård delta i dialogen rundt de hellige stedene. EVID er knyttet til Nidaros Pilegrimsgård på linje med Pilegrimsfellesskapet St. Olav Nidaros.

Nidaros Pilegrimsgård skal arbeide med å utvikle pilegrimstradisjonen, Olavsarven og det hellige stedet og vil søke å finne samarbeidspartnere gjennom Mellomkirkelig Råd, forskningsinstitusjoner og andre som driver forskning på området. Nidaros Pilegrimsgård vil legge til rette for personer som vil bo på stedet for en kortere periode som del av studier eller doktorgradsarbeid med relevans for Nidaros Pilegrimsgård.

23.2.11 Informasjon og markedsføring.

Nidaros Pilegrimsgård ønsker å utvikle eget nettsted, men vil gjerne ha informasjon lagt ut på felles nettsted og slik være knyttet til felles informasjon.

Nidaros Pilegrimsgård ser verdien i at det utvikles guidebøker som et supplement til Pilotprosjekt Pilegrimsledens nettbaserte informasjon. Det er dessuten stort behov for en koordinering av informasjon og markedsføring så interessenter (vandrere, turistbyråer m.v.) enkelt vet hvor man kan henvende seg.

23.2.14 Nidaros Pilegrimsgård

Det er foreslått at Nidaros Pilegrimsgård legges inn under det nasjonale senteret. Til det er å merke at Nidaros Pilegrimsgård i dag er en selvstendig stiftelse med egne stiftere, stiftelseskapital og en egen visjon. Det er viktig at visjonen og aktiviteten ved Nidaros Pilegrimsgård ikke mister sin egenart og styret for Pilegrimsgården må velge den mest tjenelige modell for gårdens virksomhet.

23.2.16 Samarbeid med reiselivet

Nidaros Pilegrimsgård innehar betydelig kompetanse på religiøs turisme. Pilegrimsgården vil tilstrebe å arbeide etter idealer for responsible travel/fair travel som tar hensyn både til miljøet og til at pilegrimsreiser skal gi inntjening til lokale innehavere/kirker og lokalbefolkningen. Denne typen reise gjør i så stor grad som mulig bruk av tilbudene fra de små lokale produsentene.

Nidaros Pilegrimsgård skal drive pilegrimsmottaket ved målet for vandringen og vil ha behov for å se seg selv som en reiselivsaktør med behov for en viss inntjening. Gården må drives i tråd med tanken om bærekraftighet.